

Stenografični zapisnik

trinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 2. aprila 1906.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela.
— Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik Teodor Schwarz in c. kr. okrajni glavar Viljem Haas. — Vsi članovi razen: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Zapisnikar: Deželni tajnik Franc Uršič.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XII. deželnozborske seje dne 24. novembra 1905.
2. Obljuba novoizvoljenega deželnega poslanca.
3. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
4. Priloga 164. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlagajo računski sklepi ustanovnih zakladov za l. 1904. in proračuni za l. 1906.
5. Priloga 165. Poročilo deželnega odbora o volitvi deželnega poslanca za volilni okraj kmečkih občin Kočevje-Ribnica-Velike Lašiče.

Začetek seje ob 11. uri dopoldne.

Stenographischer Bericht

der dreizehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 2. April 1906.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Edler von Detela. — Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Wilhelm Haas. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Schriftführer: Landschafts-Sekretär Franz Uršič.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XII. Landtags-Sitzung vom 24. November 1905.
2. Angelobung des neugewählten Landtagsabgeordneten.
3. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
4. Beilage 164. Bericht des Landesauschusses, womit die Rechnungsabschlüsse der Stiftungsfonde für das Jahr 1904 und die Vorschläge für das Jahr 1906 vorgelegt werden.
5. Beilage 165. Bericht des Landesauschusses über die Wahl eines Landtagsabgeordneten für den Landgemeindenwahlbezirk Gottschee-Reifnitz-Großlaibitz.

Beginn der Sitzung um 11 Uhr Vormittag.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika 12. deželnozborske seje dne 24. novembra 1905.

1. Lesung des Protokolles der 12. Landtags-Sitzung vom 24. November 1905.

Tajnik Uršič

(bere zapisnik XII. seje — liest das Protokoll der XII. Sitzung).

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

Gospod deželni predsednik se je oglašil k besedi.

C. kr. deželni predsednik Schwarz:

Visoka zbornica! Deželni zbor vojvodine Kranjske je sklenil v svojem zadnjem zasedanju resolucijo, s katero je pozival vlado, naj predloži deželnemu zboru spremembo deželnega reda in novi volilni red za deželni zbor na podlagi splošne in enake volilne pravice.

Die Regierung hat schon im Reichsrat durch den Mund des Herrn Ministerpräsidenten am 28. November 1905 die Erklärung abgegeben, daß bei dem ganz verschiedenartigen Wirkungsbereich der Landtage und der Reichsvertretung das allgemeine Stimmrecht für den Reichsrat keineswegs berufen ist, den Grundsatz der Interessenvertretung aus den Landtagen zu verdrängen.

Etwas anderes ist eben die Vertretung eines Selbstverwaltungskörpers, etwas anderes die politische Vertretung eines ganzen Staates und die Regierung ist der Überzeugung, daß gerade die besonderen wirtschaftlichen Interessen, welche die Landtage wahrzunehmen berufen sind, einen viel wirksameren Schutz finden und viel klarer zum Ausdruck kommen beim System der Interessenvertretung, ergänzt durch Kurien der allgemeinen Wählerklasse, als beim allgemeinen Stimmrecht.

Z ozirom na to od vlade izraženo stališče vladi ni bilo mogoče ugoditi docela zahtevam večine deželnega zbora.

Vlada je pa uvidela, da brez preosnove obstoječe volilne pravice za deželni zbor ni pričakovati uspešnega delovanja deželnega zbora vojvodine Kranjske in je torej sklenila, predložiti visoki zbornici načrt glede spremembe deželnega reda in volilnega reda za deželni zbor, kateri ohrani načelo zastopstva interesov, pa vendar ustreza zahtevam deželnega zbora v čim večji meri.

Ta vladni načrt predlaga namreč uvedbo nove kurije s splošno volilno pravico za deset članov; to število je primerno v toliko onemu vseh udov deželnega zbora, kolikor številom zastopnikov doslej obstoječih kurij in zagotavlja vsem prebivalcem dežele mogočnost, udeležiti se primerno oskrbovanja deželnih zadev.

Pri določevanju desetih volilnih okrajev se je vlada dala voditi od načela, da se imajo ti okraji določiti čimbolj enaki po številu prebivalcev, ker so se drugi momenti, kateri bi se mogli navesti za določitev volilnih okrajev, kakor na primer znesek davkov, že vpoštevali pri drugih obstoječih kurijah.

Na tak način bi pripadel okoli 50.000 osebam po en poslanec. Razen uvedbe nove kurije se predlagajo še druge spremembe, s katerimi so se jemale v poštev nekatere želje po pridruženju raznih industrijalnih in drugih večjih krajev k volilni skupini mest in trgov in po drugi razdelitvi mandatov kmečkih občin.

Vladni načrt obsega potem še nekatere določbe, ki nameravajo zagotavljati nemoteno delovanje deželnega zbora.

Sehr geehrte Herren! Die Regierung glaubt das Ihrige getan zu haben, um jenem unfruchtbaren Zustande ein Ende zu machen, dessen allzulange Dauer im Lande einmütig beklagt wird.

Zeigen Sie, geehrte Herren, durch Annahme der Vorlage, daß auch Sie an dem Gelingen des Werkes einen Anteil haben wollen.

Saj so vse stranke te visoke zbornice edine v želji, koristiti deželi in ljubezen do skupne domovine. Vas bode gotovo odločila, da podredite tej želji druge želje in ozire.

Velikonočni zvonovi naj naznanijo deželi mir in s tem začetek veselega delovanja na čast in blagor dežele! (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Malo prezgodaj, gospod deželni predsednik, oznanjate to Veliko noč!»)

Dotična načrta sem že predložil gospodu deželnemu glavarju.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič se je oglašil k besedi.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Sklicanje deželnega zbora kranjskega je bila zagonetka in ta zagonetka je danes rešena na jako navaden, naraven in prozajičen način. Vlada je predložila načrt zakona o spremembi deželnega reda in deželnozborskega volilnega reda za vojvodino Kranjsko. Ne bom oddajal v tem momentu nikake izjave v meritoričnem pogledu, prvič zaradi tega ne, ker se mi zdi predmet prevažen, da bi se takoj v prvem hipu prejudiciral, drugič pa tudi zaradi tega ne, ker meritorno po opravniku v tem hipu ni mogoče o stvari razpravljati, temveč je edino le mogoče razpravljati v formalnem oziru. Konstatujem le eno, namreč, da vlada nikakor ni predložila predloge, ki

bi odgovarjala resoluciji, ki je bila v deželnem zboru sprejeta dne 17. novembra 1905. Toda to je druga stvar, o kateri bomo pozneje govorili.

Gospoda moja, meni se gre sedaj samo za formalno postopanje in meni se vidi, da čutimo gotovo vsi poslanci brez izjeme veliko odgovornost, katero nam nalaga novi položaj, katerega je ustvarila visoka vlada s svojo predlogo, in da čutimo vsi poslanci brez razlike strank potrebo, v ožjem krogu svojih somišljenikov o tej predlogi se posvetovati, presoditi to, kar je visoka vlada nam danes predložila, resno in trezno, kakor zasluži stvar. Zaraditega gre prvi moj predlog na to, da bi se današnja seja takoj zaključila, odnosno prosim gospoda deželnega glavarja, ki ima o tem edino odločevati, da današnje sejo takoj zaključi zato, da da priliko strankam, da se posvetujejo o stvari.

Druga moja prošnja gre na to, da gospod deželni glavar skliče prihodnjo sejo na sredo, in sicer v ta namen, da bodi tej seji edina točka dnevnega reda razprava o današnji vladni predlogi.

Gospoda moja, reklo se bo morebiti, da mora ta predloga iti šele na ustavni odsek, ali po opravilniku, po § 10. opravilnika in pa po deželnem redu, § 35., to ni potreba in mi, naša stranka, ne čutimo prav nikake potrebe, razpravljati stvar šele v kakem odseku. Mi čutimo samo eno potrebo, da se v stvari sami odločitev kakor hitro mogoče izvrši. To potrebo čutimo in jaz mislim, da ni prav nobenega vzroka, prav nobene potrebe, da bi se odločitev še nadalje zavlačevala, naj bo potem ta odločitev taka ali taka, ampak pred vsem želimo dobiti zadosti časa za posvetovanje.

Zaraditega predlagam, oziroma prosim, da gospod deželni glavar današnje sejo takoj zaključi in prihodnjo sejo določi za sredo in določi kot edino točko dnevnega reda razpravo o vladni predlogi. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Potem mora biti pa seja že ob devetih!») Prosim, kadar drago. Uro bo ja gospod deželni glavar odločil. Mislim, da je potem zadosti časa dano za posvetovanje strank.

To je moj predlog, odnosno prošnja, katero stavim glede formalnega postopanja o tej predlogi.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Hohes Haus! Ich würde mich mit voller Befriedigung dem Wunsche des hochgeehrten Herrn Landespräsidenten anschließen, daß sich an diese Vorlage jene Verständigung, jener Friede knüpfen möge, dessen wir alle, das Land und die Bevölkerung, so dringend bedürftig sind. Ich will aber hier auf die Vorlage selbstverständlich nicht eingehen, weil sie ja eben erst überreicht wurde, sondern ich beschränke mich darauf, nur die formellen Anträge des geehrten Herrn Vorredners mit einem Gegenantrage zu beantworten.

Der Herr Vorredner hat beantragt, daß das hohe Haus heute seine Sitzung sofort schließe und der Herr Landeshauptmann die nächste Sitzung auf den nächsten Mittwoch anberaume zu dem Zwecke, damit als einziger Gegenstand der Mittwochsitzung diese Angelegenheit auf die Tagesordnung gesetzt werde und ohne Vorberatung in einem Ausschusse des hohen Hauses zur Vorberatung gelange.

Ich bestreite durchaus nicht die formelle Möglichkeit eines derartigen Vorganges, der durch unsere Geschäftsordnung zulässig erscheint, andererseits aber glaube ich nicht, daß das hohe Haus diesem Antrage seine Zustimmung geben und sich zu einer Beschlußfassung in der Sache selbst entschließen könnte ohne vorherige eingehende Vorberatung der Vorlage im Verfassungsausschusse, der sich mit dieser Angelegenheit schon wiederholt und eingehend befaßt hat und dem die Aufgabe zufällt, die Vorlage der Vorberatung zu unterziehen und dem hohen Hause in der nächsten Sitzung entsprechende Anträge zu unterbreiten. Wenn also einerseits am beantragten Termine der nächsten Sitzung festgehalten werden kann und andererseits zugleich die mündliche Berichterstattung durch den Ausschuss beantragt werden würde, so glaube ich, daß das hohe Haus einem derartigen Antrage seine Zustimmung nicht verjagen könnte; dem Antrage auf sofortige Verhandlung des Gegenstandes im hohen Hause selbst aber, glaube ich, kann unmöglich entsprochen werden und deshalb würde ich mir erlauben, demgegenüber den Antrag zu stellen, daß die Vorlage sofort dem Verfassungsausschusse zur Vorberatung und Beschlußfassung in dem Sinne zugewiesen werde, daß der Bericht des Verfassungsausschusses in der nächsten Sitzung mündlich erstattet und dem hohen Hause sofort zur Beschlußfassung vorgelegt werde.

Ich bitte das hohe Haus, diesem Antrage die Zustimmung zu erteilen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Predloga, katero smo danes dobili od strani deželne vlade, je taka, da je po našem prepričanju potreba, da se o njej otvori debata v zbornici. Predno pride stvar v odsek, naj se da strankam te visoke zbornice prilika, da se vsaka posamezna od njih o vladni predlogi v svojem klubu posvetuje in da potem o njej, predno še pride v ustavni odsek, v visoki zbornici sami izreče svoje mnenje.

Zaraditega izjavljam v imenu narodnonapredne stranke, da bomo mi glasovali za predlog častitega gospoda tovariša dr. Šusteršiča in da se protivimo predlogu gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla.

Vsebinske predloge nam, kakor je samo ob sebi umevno, ne more biti znana, ker smo predlogo šele ravnokar dobili v roke. Vendar že površen pogled v to predlogo priča, da se hočejo z njo odpraviti samo nekatere krivice sedanjega volilnega sistema, namesto njih pa uvesti nove in še večje krivice. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Z namenom, zadušiti narodnonapredno stranko!») Zaraditega je neobhodno potrebno, da se nam da prilika, da o tem naravnost čudnem, nepojmljivem, neavstrijskem stališču vlade moremo izraziti svoja mnenja v zbornici, predno se stvar razpravlja v odseku samem. Mi vidimo neko tendenco iz te predloge, katera mora vsakomur biti takoj jasna, in mi bomo odkrito, pa tudi odločno povedali v zbornici svoje mnenje. Šele potem, ko se bo debata izvršila v zbornici, bode mogoče — ali pa

tudi nemogoče — o stvari razpravljati v ustavnem odseku. Zato mi je simpatičen predlog gospoda tovariša dr. Šusteršiča ter se mu pridružujem in prosim, da gospod deželni glavar kot edino točko dnevnega reda prihodnje seje, katero blagovoli kar najhitreje sklicati ob kolikor mogoče zgodnji uri, postavi debato o danes nam izročeni vladnih predlogah.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Četudi mi je, kar je samo ob sebi umevno, moj predlog, kateremu se je pridružil tudi gospod načelnik narodnonaprednega kluba, bolj simpatičen, nego predlog gospoda načelnika kluba ustavovernega veleposestva, vendar mislim, da se daje obojno stališče združiti. Jaz mislim namreč, da, ako v tako važni stvari ena stranka zahteva in želi posvetovanja v odseku, da se potem pač tej želji ne more ustavljati. Splošna debata je mogoča v odseku in splošna debata se mora vršiti potem v zbornici o poročilu odsekovem. Ali je poročilo odseka tako ali tako, se bo vršila splošna debata in poglobitna stvar se mi ne zdi to, da se že naprej izvrši v zbornici splošna debata, ampak to, da je prilika dana, da se vsaka stranka zase posvetuje o predlogi v svojem klubu in da potem stranke zavzemajo svoje stališče napram celi predlogi, kar se lahko tudi zgodi, če se stvar razpravlja najprej v odseku in pride potem šele v zbornici v debato, ki se bo gotovo izvršila na najširšej podlagi.

Predlog gospoda poslanca Hribarja se nekoliko razlikuje od mojega, ker njegov predlog namerava, da bi se stvar dalje zavlekla. Mi pa stojimo na stališču, da se vprašanje volilne reforme nikakor ne sme zavlačevati, ampak da se mora hitro odločiti: ja ali ne. (Klici na galeriji: — Rufe auf der Galerie: «Ne!»)

Torej to je naše stališče, katero mi zavzemamo, in zato bi se jaz iz svojega stališča, in ker ustavno veleposestvo želi, da bi se najprej izvršilo posvetovanje v odseku, pridružil predlogu gospoda načelnika ustavovernega veleposestva, da se vladna predloga odkáže ustavnemu odseku in da se temu odseku da nalog, da v prihodnji seji, torej v sredo, poroča ustno o tej predlogi. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «To je čudno!»)

Deželni glavar:

Predlog ekselence gospoda poslanca barona Schwegla sega dalje, kakor predlog gospoda poslanca Hribarja in pride zato najprej na glasovanje.

Gospodje poslanci bodo torej glasovali, ali se vladna predloga odkáže ustavnemu odseku z naročilom, da v prihodnji seji deželnega zbora, katera bo potem po želji gospodov poslancev v sredo, o njej poroča, in sicer ustmeno poroča. Ako ne bo nihče ugovarjal, smatram, da je ustmeno poročilo tudi dopuščeno.

Poslanec dr. Tavčar:

Proti ustmenemu poročilu ugovarjam!

Ustmeno poročilo ni dopustno, ampak odsekova poročila morajo biti pismena.

Deželni glavar:

Seveda zahteva opravljeni red pismena poročila . . .

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim za besedo!

Deželni glavar:

Prosim!

Poslanec dr. Šusteršič:

Jaz moram tukaj gospoda poslanca dr. Tavčarja in gospoda deželnega glavarja opozoriti na neko malo zmoto; namreč pri vladnih predlogah je stvar drugačna, nego pri navadnih predlogah. Glede vladnih predlog deželni red in tudi opravljenik določa, da ni treba, da bi se sploh razpravljale v odseku. Seveda ima pa zbornica pravico skleniti, da se tudi kaka vladna predloga izroči odseku, in če izjemoma sklene, da se odkáže odseku, tudi lahko zbornica v zmislu deželnega reda in opravljenika sklene pogoje, pod katerimi se da predloga odseku. Zaraditega posamezni ugovor ne pride nič v poštev, ampak je popolnoma dopustno, da zbornica po svoji večini sklene: Mi to vladno predlogo izjemoma damo odseku, toda mi ne zahtevamo pismenega poročila, temveč damo odseku nalog, da poda zbornici svoje ustno poročilo že v prihodnji seji. To je popolnoma dopustno pod pogojem, da večina visoke zbornice to sklene in zato prosim gospoda deželnega glavarja, da da ta predlog na glasovanje, ker mi nočemo, da bi se stvar še bolj zavlekla (Klic iz galerije: — Ruf von der Galerie: «Hočete!»), ki že štiri leta čaka rešitve.

Opozarjam gospoda deželnega glavarja, da je en smrkovec na galeriji, katerega naj se, če se bo nadalje vmes mešal, odstrani.

Deželni glavar:

Prosim gospode poslušalce na galeriji, naj bodo tihi. Vsako vmešavanje v razprave je absolutno nedopustno.

Poslanec dr. Tavčar:

Koliko se kliče z galerije od te in te strani! Če Vaši ljudje kličejo, je vse dovoljeno!

Poslanec dr. Šusteršič:

To je vendar infamnost od tega človeka!

Poslanec Hribar:

Prosim besede!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Iz govora gospoda predgovornika je vidno, da se hoče danes napraviti neka sila tej stranki, katero imamo mi čast zastopati v tej visoki zbornici. Dosedaj je ravno gospod poslanec dr. Šusteršič pri vsakem najmalenkostnejšem predlogu zahteval, da mora odsek podati tiskano poročilo, in tako smo imeli lansko leto celo množico tiskanih poročil o najnepotrebnejših, najmalenkostnejših stvareh. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Pa niso bile vladne predloge!») Gospoda moja, to je pa vprašanje, katero globoko zaseza v bodočo upravo dežele Kranjske. Gre se za spremembo deželnega reda, na katerem je gotovo velik interes po vsej deželi in potemtakem ne gre, da bi se spravljal take zadeve v ustnem poročilu v deželni zbor.

Jaz torej prosim gospoda deželnega glavarja in predlagam nasproti predlogu gospoda poslanca dr. Šusteršiča, da bi se odseku naročilo ustno poročilo, da se, če bo danes že večina za to, da se predlog takoj odkaže odseku, temu odseku naroči, da naj izdelava potem pismeno poročilo.

Deželni glavar:

Pismeno poročilo, katero bi bilo predložiti do katerega časa? Do srede?

Poslanec Hribar:

Do prihodnje seje, ampak ne do srede. Potem bi bilo potreba pozneje sklicati sejo, morda za petek.

Deželni glavar:

Najprej bomo glasovali o predlogu, ki ga je stavil gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel.

Gospodje, ki so za to, da se vladna predloga odkaže ustavnemu odseku, da o njej poroča v prihodnji seji, ki bo v sredo, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej odpade predlog gospoda poslanca Hribarja, in bo prilika, šele v sredo o tem govoriti.

Glede želje gospoda poslanca dr. Šusteršiča, da se danes seja prekine, da bodo gospodje takoj imeli priliko, stopiti v dogovor in se posvetovati o vladni predlogi, mislim, da ni ugovora.

Poslanec Hribar:

Jaz prosim, da se moj predlog glede pismenega poročila da na glasovanje!

Deželni glavar:

Ker gospod poslanec Hribar izrečno zahteva, da pride njegov predlog na glasovanje, ustrezam tej želji in prosim gospode poslance, ki so za to, da odsek pismeno poroča, da izvolijo vstati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Je v manjšini.

2. Obljuba novoizvoljenega deželnega poslanca.
2. Angelobung des neugewählten Landtagsabgeordneten.

Predno sklenem sejo, mi pripada še naloga, da v zmislu § 9. deželnega reda še prosim novoizvoljenega gospoda deželnega poslanca dvornega svetnika Šukljeta, da namestu prisege stori v roke deželnega glavarja obljubo, da bo cesarju zvest in pokoren, da se bo držal zakonov in da bo svoje dolžnosti po vesti izpolnjeval.

Poslanec Šuklje:

Obljubujem!

Deželni glavar:

Bomo sedaj sklenili sejo.

Prihodnja seja bo v sredo ob 9. uri dopoldne. Dalje naznanjam, da je seja ustavnega odseka jutri v torek ob 10. uri dopoldne.

Die Sitzung des Verfassungsausschusses ist morgen um 10 Uhr vormittags.

Skleпам sejo.

Konec seje ob 12. uri opoldne. — Schluß der Sitzung um 12 Uhr Mittag.

